

AÇIKLAMALAR

ÖLÜM İSTATİSTİKLERİ

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), ölüm olaylarına ilişkin bilgileri 1931 yılından itibaren derlemeye başlamış ve 1949 yılı sonuna kadar nüfusu en fazla olan 25 il merkezi, 1950-1956 yılları arasında bütün il merkezleri, 1957 yılından itibaren de tüm il ve ilçe merkezlerini kapsayacak şekilde yayımlamıştır. Ölüm olayları ile ilgili istatistiki bilgilerin ülke düzeyinde elde edilmesi amacı ile 1982 yılından itibaren bucak ve köylerde meydana gelen ölüm olaylarının da derlenmesine başlanmış ancak, verilerin alandan çok eksik gelmesi nedeniyle yayımlanamamıştır.

Bu nedenle, bucak ve köylerde meydana gelen ölüm olaylarının yeni bir sistem kuruluncaya kadar 1 Ocak 1986 tarihinde son verilmiş olup il ve ilçe merkezleri için veri derlemeye devam edilmiştir.

Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi'nin (MERNİS) 2001 yılında on-line uygulamasına geçmesiyle ölüm istatistiklerinin bu veri tabanından elde edilmesine karar verilmiştir. Bu amaca yönelik olarak, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ile TÜİK arasında 7 Şubat 2006 tarihinde veri değişimine ilişkin bir protokol imzalanmıştır.

Bu protokol çerçevesinde, ölüm olaylarına ilişkin bilgiler 2009 yılından itibaren MERNİS veri tabanından elde edilmeye başlanmıştır. TÜİK, MERNİS veri tabanında yer alan ölüm verisi, TÜİK ölüm nedeni verisi ve ilgili kurumlardan gelen intihar verisini kullanarak Türkiye geneli için ölüm istatistiklerini yayımlamaktadır.

Ölüm verisi, idari kayıtlara gecikmeli yansıyan yeni kayıtlardan dolayı 3 yıl geriye dönük olarak güncellenmektedir. Bu haber bülteninde, 2016-2018 yıllarına ilişkin ölüm istatistiklerinin 31 Mart 2020 tarihi itibarıyla güncellenmiş verileri ile aynı tarih itibarıyla 2019 yılı ölüm istatistikleri verilmiştir. 2009 yılından itibaren ölen kişilerin "ikametgah yerine" göre yayımlanan ölüm istatistikleri, "TÜİK Dağıtım Veri Tabanı"ndan ilçe bazında sunulmaktadır.

Tanım ve Kavramlar

Ölüm: Canlı doğum olayı gerçekleştikten sonraki herhangi bir zamanda yaşamsal fonksiyonların tamamen yitirilmesidir.

Bebek ölümü: Canlı doğum olayı gerçekleştikten sonraki bir yıl içerisinde meydana gelen ölümlerdir. Diğer bir ifade ile bir yaşını tamamlamadan meydana gelen ölümlerdir.

Kaba ölüm hızı: Belli bir yıl içinde her bin nüfus başına düşen ölüm sayısıdır.

$$KÖH = \frac{\ddot{O}}{N} \times 1\,000$$

KÖH: Kaba ölüm hızı

Ö : Ölüm sayısı

N : Yıl ortası nüfus

Bebek ölüm hızı: Belli bir yıl içinde her bin canlı doğum başına düşen bebek ölüm sayısıdır.

$$BÖH = \frac{BÖ}{D} \times 1\ 000$$

BÖH: Bebek ölüm hızı

BÖ : Bebek ölüm sayısı

D : Canlı doğum sayısı

Beş yaş altı ölüm hızı: Doğumdan sonraki beş yıl içinde ölme olasılığıdır. Diğer bir ifade ile belli bir yıl içinde bin canlı doğum başına düşen beş yaş altı ölüm sayısını ifade etmektedir.

$$BYAÖH = \frac{\ddot{O}_{0-4}}{D} \times 1\ 000$$

BYAÖH: Beş yaş altı ölüm hızı

\ddot{O}_{0-4} : 0-4 yaş grubunda ölen çocuk sayısı

D : Canlı doğum sayısı

Beş yaş altı ölüm hızı, cari yıldaki beş yaş altı ölüm sayısının o yıldaki canlı doğum sayısına bölünerek aşağıdaki varsayımlar altında hesaplanmıştır:

- Kuşak başlangıcındaki canlı doğum sayısı cari yıldaki canlı doğum sayısı ile benzer yapı göstermektedir.
- Kuşak başlangıcındaki beş yaş altı ölüm sayısı cari yıldaki beş yaş altı ölüm sayısı ile benzer yapı göstermektedir.

ÖLÜM NEDENİ İSTATİSTİKLERİ

Ülkenin nüfus yapısını doğrudan etkileyen ölüm olaylarının sayısal, ölüm nedeninin ise ayrıntılı olarak bilinmesinin halk sağlığı hizmetlerinin gerek koruyucu ve gerekse tedavi edici hekimlik olarak yerine getirilmesinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Ölüm nedeni istatistikleri; ölümlülük modellerini yer ve zaman ayırımında açıklamada, nüfus projeksiyonlarının oluşturulmasında, halk sağlığı programlarının desteklenmesinde ve araştırmalar için hipotez kurulmasında önemli bir veri kaynağıdır. Ayrıca, halk sağlığı politikalarının belirlenmesi için gerekli bir veri olup, halk sağlığı istatistikleri sisteminin temelini oluşturmaktadır.

Ölüm nedeni istatistiklerine ilişkin bilgiler, TÜİK tarafından 1931 yılından itibaren derlenmeye başlanmış ve 1949 yılı sonuna kadar, “nüfusu en fazla olan 25 il merkezi”, 1950-1956 yılları arasında “tüm il merkezleri”, 1957 yılından itibaren ise “tüm il ve ilçe merkezleri” kapsam içine alınarak yayımlanmıştır. 1957-2008 yılları arasında il ve ilçe merkezleri için ölüm istatistikleri ayrı bir yayın olarak sunulmuştur. 2009 yılına kadar ölüm istatistikleri ile birlikte üretilen ölüm nedeni istatistikleri, 2009-2018 yılları arasında ayrı bir istatistik olarak yayınlanmış olup 2019 yılından itibaren tekrar ölüm istatistikleri ile birlikte açıklanmaya başlanmıştır. Ölüm Nedeni İstatistikleri, Uluslararası Hastalık Sınıflaması (UHS-10) ile Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) kurallarına uygun olarak derlenmekte ve kodlanmaktadır. Geçmiş yıllarda kağıt ortamında derlenen "Ölüm Bildirim Formu", 2013 yılında Sağlık Bakanlığı ile gerçekleştirilen ortak çalışma sonucunda elektronik ortamda "Ölüm Bildirim Sistemi" ile derlenmeye başlanmıştır. Bu sayede hem veri kapsamı hem de kalitesi artırılmıştır.

Ölüm nedeni verisi, idari kayıtlara gecikmeli yansıyan yeni kayıtlardan dolayı 1 yıl geriye dönük olarak güncellenmektedir.